

Брюгге-як-Смерть

Жорж Роденбах

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Тарашук П.

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

I

День підупадавав, у коридорах великої мовчазної будівлі гуснули сутінки, запинаючи шибки жалобним крепом.

Гюґ Віан готувався вийти надвір, бо ж мав звичай щодня наприкінці пополудня йти на прогулянку. Без роботи, самотній, він сидів цілий день у своїй кімнаті, просторому приміщенні на другому поверсі з вікнами на набережну Розер, де й стояв, задивившись у воду, його будинок.

Гюґ трохи читав: журнали, старі книжки; багато кутив; у похмурі дні мріяв перед відчиненим вікном, поринувши в спогади.

Ось уже п'ять років, як він жив отак, відколи, одразу після смерті дружини, оселився в Брюгге. Уже п'ять років! Він повторював сам собі: «Вдівець! Я живу вдівцем! Я вдівець!» Слово непоправне й коротке! Лише два склади, без відлуння. Складів хоч і пара, але ж позначають життя без пари.

Ця розлука була страхітлива для Гюґа: він знав кохання в розкошах, дозвіллі, подорожах, нових країнах, які оновлювали ідилію. Знав не тільки тиху насолоду взірцевого подружнього життя, а й незатьмарену пристрасть, ненастанний запал, мало не безтямні поцілунки, гармонію далеких, а проте поєднаних душ, немов паралельні набережні одного каналу, що змішує їхні відображення.

Десять років незмірного навряд чи й відчутого щастя, так-бо швидко вони минули!

Потім молода жінка померла, на порозі тридцятиріччя, була прикута до ліжка лише кілька тижнів, і швидко згасла на тому смертному одрі, де він уже ніколи не побачить її; зів'яла й бліда аж біла, немов осяяна воском, там лежала кохана, а він нестямно любив властиву їй давніше ніжну квіткову барву обличчя й розширені чорні, наче терен на тлі перламутру, очі; темні очі контрастували з жовтими, мов бурштин, косами, які, розпущені, довгі й хвилясті,

вкривали всю спину. Святі Діви первісних народів мали такі самі руна, що опадали спокійними хвилями.

На лежачому трупі Гюґ обтяв той сніп волосся, заплетений в останні дні хвороби в довгу косу. Мабуть, це вияв своєрідного жалю, до якого вдається смерть. Адже вона руйнує все, проте щадить волосся. Очі, губи — все розпадається і зникає. А волосся навіть не втрачає барви. Лиш у волоссі людина зберігає своє безсмертя! Тепер, як уже минуло п'ять років, збережена коса небіжчиці навіть не зблідла, незважаючи на сіль безміру пролитих сліз.

Удівець того дня пережив із найтяжчим болем усе своє минуле, і то через похмуру листопадову погоду, коли дзвони, здається, сіють у повітрі порох звуків, мертвий прах років.

А втім, Гюґ вирішив усе-таки вийти, проте не для пошуку вимушеної розваги або ліків від свого лиха. Він не хотів навіть пробувати. Але полюбляв ходити пішки надвечірньої пори й шукати аналогій своєї жалоби в самотніх каналах і поміж церковних споруд.

Спустившись на перший поверх будинку, він помітив розчинені настіж у широкий білий коридор двері, які звичайно були зачинені.

Гукнув серед тиші стару служницю:

— Барб!.. Барб!..

Ця жінка одразу і з'явилася в тих дверях, здогадавшись, чому господар гукає її:

— Месьє, — проказала вона, — в салонах треба прибрати сьогодні, бо завтра свято.

— Що? Месьє не знає? Свято Явлення Богородиці. Я маю йти в Бегінаж на месу й вечірню молитву. Це такий самий день, як і неділя. Працювати завтра не можна, тож я й прибираю в салонах сьогодні.

Гюґ Віан не приховував невдоволення. Служниця добре знала, що він хотів допомагати в цій праці. Адже в обох кімнатах надто

багато скарбів, надто багато спогадів про Неї та колишнє життя, щоб дозволити служниці поратися там самій. Він прагнув мати змогу спостерігати її, стежити за її рухами, наглядати за її розважливістю, шпигувати за її повагою. Хотів сам, коли треба переставляти речі й протирати пил, брати до рук неоціненні дармовиси, предмети, які належали небіжчиці, її подушку, ширму, яку вона сама й виготовила. Здавалося, ніби її пальці лишили своє тепло всюди на бездоганих і завжди однакових меблях: на софах, диванах і фотелях, на які вона сідала і які, так би мовити, зберігали форму її тіла. Гардини зберегли увічнені складки, надані їм її руками. А ясну поверхню дзеркал, здавалося, слід протирати губками і віхтями вкрай обережно, щоб не стерти її обличчя, яке спало десь у глибині. А ще Гюґ хотів наглядати й берегти від будь-якого поштовху портрети бідлоашної небіжчиці, які зображували її в різні роки й стояли та висіли потрохи всюди: на камінній полиці, на круглих столиках, на стінах; а передусім він прагнув поглядати збережений скарб — якби з ним щось сталося, це розбило б йому серце — її довгих кіс, який він аж ніяк не хотів ховати десь у шухляді комоду або в темній скриньці, — таж це був би похорон кіс у могилі! — йому більше подобалося — бо ж ті коси завжди живі, щире безвічне золото — класти їх на видноті, немов частку свого безсмертного кохання!

Щоб бачити ненастанно, і то завжди у великому салоні, заплетену косу, яка ще й досі була Нею, Гюґ просто поклав її на відтоді вже німе фортепіано, — косу обтяту, обірваний ланцюг, линву, врятовану після кораблетрощі! А щоб уберегти косу від бруду й вогкого повітря, яке могло знебарвити її або окислити наявний у ній метал, Гюґ натрапив на думку, що була б наївною, якби не така зворушлива: помістити її під скло, у прозорий футляр, кришталеву скриньку, де й лежала неприкрита коса, яку він щодня шановував.

Гюгу, як і мовчазним речам, що жили навколо, здавалося, ніби коса пов'язана з їхнім існуванням і становить душу будинку.

Барб, старенька фламандська служниця, трохи насуплена, але віддана і дбайлива, знала, з якими засторогами треба ставитися до тих предметів, і підступала до них тільки з трепетом. Не дуже балакуча, в чорній сукні й білому тюлевому капелюшку, Барб скидалася на черницю-воротарку. А втім, вона часто ходила в Бегінаж, провідуючи свою єдину родичку, що була черницею.

Унаслідок тих частих візитів і побожних звичаїв служниця була мовчазна й мала тиху ходу, бо ж її ноги звикли до плит церковної підлоги. Гюг Віан після переїзду до Брюгге влаштувався на диво затишно саме завдяки служниці, що, шануючи його смуток, не спричиняла гамору й не видавала сміху. Іншої служниці він не мав, а ця стала йому необхідною, незважаючи на притаманну їй невинну тиранію, її дивацтва старої панни й святенниці, прагнення діяти по-своєму, як-от сьогодні, коли через якесь мале завтрашнє свято вона без його відома і всупереч офіційному наказу порушила спокій салонів.

Гюг зачекав із виходом, поки служниця розставить меблі, пересвідчився, що все неоціненне для нього ціле й стоїть на місці. Заспокоївшись, побачивши, що жалюзі опущені, а двері зачинені, вирішив піти на свою звичайну присмеркову прогулянку, дарма що й далі трохи дощило, мжило, як дуже часто пізньої осені, йшов дрібненький прямовисний дощик, що немов плакав, ткав водяний серпанок, прошивав повітря, наїжував голочками рівненькі канали, хапав і ніс душу, наче пташку, у вогку мережу з безліччю вічок!

...

Далі — у повній книжці «Брюгге-як-Смерть».
nashaknyga.com.ua